

Sporo pamćenje i usmena povijest

Smjernice za škole i učitelje

Živimo u vremenima dubokih suprotnosti. Dok se naš svijet ubrzava i postaje sve manji zahvaljujući superbrzim digitalnim mrežama on je istovremeno obilježen širenjem društveno-ekonomskih nejednakosti. Suočavamo se s virusnim pandemijama, brzim izumiranjem vrsta, povećanom automatizacijom rada, brzim rješenjima za mentalno zdravlje, političkim prevratima i promjenom starih uvjerenja.

Projekt Slow Memory bavi se potrebom za razumijevanjem načina na koji se društva suočavaju sa svojom prošlošću kako bi se nosila s ekološkim, ekonomskim i društvenim promjenama izazvanim iznenadnim događajima te sporim i tromim promjenama. Usmena povijest prepoznata je kao ključni teorijski pristup u istraživanju takvih promjena.

Usmena povijest je kada bilježimo nečija sjećanja kako bismo saznali njihovu prošlost. Većina nas ne nalazi se u povijesnim knjigama i o nama nisu snimljeni dokumentarni filmovi, ali možemo se sjetiti i događaja i aspekata svakodnevnog života koje možda uzimamo zdravo za gotovo. Svi se možemo osvrnuti na to kako su se stvari promijenile tijekom naših života.

Kakav je odnos između usmene povijesti i sporosti? Usmena je povijest sama po sebi spora – potrebno je vrijeme za pronalazak ljudi, za izgradnju međusobnih odnosa, za provođenje intervjua, za prepisivanje i osmišljavanje što je potrebno učiniti sa svojim podacima. Ona nam omogućuje udaljšavanje od „vrhunca”, od dominantnih narativa i glasova koji se obično snimaju. Usmena povijest daje prostor za bilježenje narativa koji nisu usmjereni odozgo prema dolje, već odozdo prema gore, uključujući aspekte svakodnevice i normalnosti. Ona odgovara ciljevima sporog pamćenja – daje glas onima koji ga nemaju. Svatko može ispričati svoju priču.

Što želite saznati i tko vam može reći?

Možete pitati o određenim događajima u njihovom životu ili općenitijim temama kao što su promjene u njihovom obiteljskom životu ili na koji je način deindustrijalizacija promijenila radni vijek tijekom godina. Možda biste željeli razmisliti o klimatskim promjenama, pa biste mogli pitati: *Jeste li iskusili klimatske promjene u svom životu? Što su te promjene bile za vas? ili Možete li opisati zimu iz svog djetinjstva? Razlikuje li se od zime koju doživljavate danas? Ako da, kako?*

Tko vam može reći ono što želite znati? Sastavite popis. Mislite li na određene ljude ili želite kombinaciju žena, muškaraca, podrijetla i dobi?

Dajte si vremena (to je spor proces) i razmislite koliko ljudi želite snimiti. Stvari o kojima treba razmišljati od početka obuhvaćaju:

- Imate li miran prostor koji je svima dostupan za snimanje? Kada ste svi spremni za ovo?
- Kako ćete ljudima koje želite snimiti objasniti što želite učiniti? Hoće li znati zašto ih želite snimiti i što ćete učiniti sa snimkom?
- Provjerite jesu li svi spremni potpisati obrazac za suglasnost na kraju snimanja (pogledajte primjer na kraju ovog vodiča).

Sve ovo možete staviti na informacijski list koji možete poslati ljudima kada ih kontaktirate (pogledajte primjer na kraju ovog vodiča).

Usmena povijest omogućuje vam da usporite svoj pristup kako biste potaknuli zaboravljene narative. Kako se to može usporediti s drugim načinima istraživanja prošlosti koji upotrebljavaju dokumente, fotografije ili artefakte? Što mislite koji su problemi pri uporabi usmene povijesti?

Kako se sjećamo prošlosti?

Recimo da želimo saznati o duljim procesima, na primjer, koji su utjecaj imale klimatske promjene na ljude u posljednjih 50 godina, ili kako su se učinci diskriminacije odvijali kroz generacije te kako se tehnologija mijenjala tijekom života. U svima od ovih slučajeva tražit ćemo od ljudi da se prisjete stvari od prije mnogo godina i tijekom dugog vremenskog razdoblja – usmena vam povijest to omogućuje.

Većina nas loše pamti datume (osim ako nisu važni), ali svi pantimo neke stvari bolje od drugih.

- Skloni smo se sjećati stvari koje su u to vrijeme imale utjecaja na nas ili ih sada retrospektivno smatramo važnima.
- Često se sjećamo stvari koje su bile neobične, izvanredne ili koje su utjecale na nas.
- Često se sjećamo stvari o kojima smo razgovarali tijekom godina.
- Možda ćemo se sjetiti i malih stvari koje nam pomažu da slika bude potpuna.

Ponekad možemo potaknuti sjećanja ljudi tako da pogledaju fotografije, predmete, dokumente ili bilo što drugo što će im pomoći da se prisjete. To može i pomoći u opuštanju ljudi dok pričaju svoje životne priče.

Pri pokušaju prisjećanja događaja iz prošlosti vodite računa o ključnim životnim trenucima kao što su djetinjstvo, napuštanje škole, početak rada, stvaranje obitelji, kupnja kuće, odlazak djece od kuće i odlazak u mirovinu.

Ako želite saznati kako su se ljudski misli i mišljenja mijenjala tijekom dugih razdoblja, možete ih pitati o čemu su razmišljali ili osjećali tada, a zatim kako sada osjećaju i razmišljaju o istom.

Priprema

Istražite teme o kojima želite pitati tako da imate širu sliku o onom o čemu će govoriti.

Razmislite o općim temama o kojima ćete s njima razgovarati te o nekim konkretnim pitanjima koja ih želite pitati.

Etika i pravna osnova

Iako većina ljudi voli govoriti o prošlosti moguće je da će se uznemiriti pri sjećanju na određene ljude ili događaje. Ako tema koju ste izabrali obuhvaća sjećanja koja su uznemirujuća, razmislite kako učenike i ispitanike možete pripremiti za snimanje. Jasno izrazite da nitko ne mora govoriti o niti jednoj temi o kojoj ne želi i razmislite koja bi tema bila prikladna za dobnu skupinu učenika.

Iako se zakoni i postupci povezani sa suglasnošću razlikuju u cijelom svijetu potrebno je svakom ispitaniku sve objasniti unaprijed (u ovom slučaju pogodan je informacijski list) i zatražiti ih potpisivanje obrasca o suglasnosti koji vam daje dopuštenje za pohranu i uporabu snimke. Smisao je „informirane suglasnosti” činjenica da osobe budu u potpunosti svjesne što namjeravate učiniti s njihovom snimkom prije nego daju suglasnost.

Na primjer, u Ujedinjenom Kraljevstvu morate biti upoznati s odredbama Zaštite podataka i GDPR-a [u trenutku prevođenja unesite odredbe za svaku pojedinačnu državu].

Pri uporabi izvadaka svojih snimaka za javnost budite oprezni pri otkrivanju osobnih podataka ispitanika ili bilo koje druge osobe.

Vodič tema

Od samog početka razmislite o usporavanju razgovora, a neka vaš cilj bude nešto slično ovome:

1. navedite svoje ime, datum i koji je naziv projekta
2. zamolite svog ispitanika da kaže svoje ime i bilo kakve druge informacije koje bi vam bile korisne, kao što su godina rođenja, mjesto rođenja itd.
3. kao uvod u razgovor započnite s predvidljivim pitanjem poput obiteljskog porijekla. Često pomaže ako osobe započnu s nekom pričom, a zatim nastave dalje.

Zatim navedite teme koje vas zanimaju i bilo koja druga konkretna pitanja te ona dodatna koja ne smijete zaboraviti pitati. Nije moguće navesti svako pitanje, pa upotrijebite ovaj vodič kako biste se pripremili i sjetili pitanja tijekom snimanja.

Na kraju pitajte svog ispitanika ima li još nešto za dodati.

Izrada dobre snimke

Neka vaš cilj bude snimka na kojoj jasno čujete sve što vaš ispitanik kaže.

Sjede li svi udobno? Nemojte sjediti previše blizu ili previše daleko od ispitanika. Udaljenost od širine stola obično je dovoljna.

Jeste li postavili mikrofona što bliže ispitaniku, a tako da mu ne bude neugodno?

Možete li kontrolirati eventualnu buku u prostoriji? Na primjer, zatvorite prozor kako biste smanjili buku prometa.

U prostoriji isključite sve mobilne telefone ili ih postavite u „zrakoplovni režim rada”. Vodite računa o vremenu – nitko ne želi imati osjećaj da ga se požuruje.

Postavljanje pitanja

Pripremite pribor za pisanje bilješki, ali se ipak usredotočite na svog ispitanika. Ako je potrebno, snimku možete ponovno preslušavati. Ovo je ipak razgovor, stoga nemojte cijelo vrijeme voditi bilješke.

Pokušajte ne razgovarati dok osoba koju snimate govori (ako imate neko pitanje, zapišite ga).

Najbolji savjeti – kako biste pokazali da slušate i iskazali svoj interes sjednite okrenuti prema ispitaniku i ostvarite kontakt očima te klimajte glavom. Izgledajte zainteresirano!

Slušajte što osobe govore i nemojte samo čitati pitanja koja imate na popisu. Ako zvuči zanimljivo, postavite dodatna pitanja. Sačekajte neko vrijeme nakon što netko završi rečenicu. Takve stanke često su trenutci kada mogu izaći zanimljive informacije.

„Otvorena” pitanja počinju s tko, što, gdje, kada, zašto i kako? „Recite mi o...”, „opiši...”, „dajte neke primjere”. To su sve izvrsna dodatna pitanja koja i pomažu u usporavanju procesa i omogućuju detaljnije odgovore.

Na primjer, postavljajte otvorena pitanja koja pozivaju na opise, komentare i mišljenja. Otvorena pitanja upotrebljavajte za:

Istraživanje: možete li mi reći nešto više o tome? Zašto se to dogodilo?

Ocjnjivanje: je li to uobičajeno? Što ste tada mislili o tome?

Potaknite emocionalne odgovore: kako ste se zbog toga osjećali? Kako se sada osjećate zbog toga?

Na kraju pitajte postoji li još nešto što bi vaš ispitanik želio dodati.

Činjenice za razmišljanje – na koji način obično osobama pokazujemo da ih slušamo? Zašto to mora biti drugačije u snimci usmene povijesti?

Oprema

Napravite što bolju snimku s postojećom opremom. Vježbajte snimanje svojom opremom kako biste bili sigurni da znate što radite.

Možete li upotrijebiti svoj pametni telefon? Da, ali... snimka će biti bolja ako upotrijebite aplikaciju za snimanje zvuka kao što je to aplikacija Voice Record Pro. Provjerite imate li dovoljno memorije i je li baterija u potpunosti napunjena. Prebacite telefon u zrakoplovni režim rada.

U idealnom slučaju, upotrijebite namjenski snimač zvuka koji proizvode Zoom, Tascam, Olympus, Sony ili drugi. Nastojte snimati u datoteci .wav u 44,1 Khz s 16 bita ili više, što je obično zadana postavka za bilo koji dobar snimač zvuka. Dobar sažetak ovoga nalazi se na internetskoj stranici Društva za usmenu povijest (pogledajte karticu sa savjetima na adresi

<https://www.ohs.org.uk/>).

Nakon snimanja

Provjerite jesu li svi potrebni dokumenti potpisani. Zatim napišite sažetak intervjua. Čak je bolji i brzi osnovni sažetak onoga o čemu se razgovaralo nego nemati nikakav sažetak.

02314/S, EM/141

Kolekcija EMOHA

Ispitanik: Anon

Rođen: 1926.

Zanimanje: umirovljeni arhitekt

Datum razgovora: 13. 11. 2007.

Mjesto snimanja	Sažetak odjeljka intervjua
Snimka 1	Kratki pregled sljedećeg – obitelj, vojska, vrijeme provedeno u Palestini, škola za arhitekturu, 1948. (ogłosi se telefon)
Snimka 2	Obrazovanje
2:15 min	Pronašao posao u Bristolu, vratio se u grad Leicester, u Odjel za arhitekturu 1951.
4:45 min	Interes za zgrade. Obiteljska povijest.
11:55 min	Roditeljima nije smetalo da ostane u školi, oni su napredovali na društvenoj ljestvici.

Slika 1: primjer osnovnog sažetka

Uređivanje zvuka

Bez obzira što činite vjerojatno ćete morati uređivati svoje snimke. Audacity je popularan, besplatan uređivač zvuka, ali dostupni su i drugi. Ima dosta uputa na YouTubeu i na internetskoj stranici programa Audacity.

Iako bi vaša glavna datoteka idealno bila datoteka .wav, ona je prevelika za opću uporabu pa izradite datoteku .mp3 za internet ili bilo koju drugu uporabu. Isječci bi trebali biti prilagođeni vašoj publici u smislu sadržaja i duljine.

Gdje ćete sve čuvati?

Morate biti sigurni da svoje intervjue možete pohraniti na sigurno mjesto gdje samo vi imate pristup. Ako nemate pohranu u oblaku ili mrežnu pohranu za koju postoji sigurnosna kopija, upotrijebite računalo, prijenosno računalo ili prijenosni tvrdi disk za pohranu kopija snimaka. Što je prije moguće preuzmite zvuk sa svog snimača zvuka nakon snimanja. Napravite barem jednu kopiju te dodajte kopije fotografija ili skenirane dokumente. Možete provjeriti smjernice ovlaštene institucije u svojoj državi o sigurnosnoj pohrani podataka.

Uporaba usmene povijesti

Pored očitih prednosti za obrazovanje, snimke usmene povijesti možete upotrebljavati i za razgovore, predavanja, podcaste, blogove, knjige, internetske stranice, zvučno vođenje obilazaka, obiteljsku povijest, školsko obrazovanje, izložbe i interpretacije, rad na prisjećanjima, kazalište, radio, zvučne kolaže, drame, ples, poeziju, digitalno pripovijedanje, kreativno pisanje, fotografiju i umjetnički rad.

Dodatne informacije i poveznice

Internetska stranica Društva za usmenu povijest sadrži detaljne informacije o svim aspektima vođenja usmene povijesti u školama i s mladim ljudima. Obuhvaća opremu, troškove, pravne osnove, etiku te sadrži poveznice na primjere planova s lekcijama, na projekte i ilustrativne audio isječke.

Poveznica na glavnu stranicu: <https://www.ohs.org.uk/for-schools-main-page/>

Poveznica na savjete o etici i pravnim osnovama: <https://www.ohs.org.uk/ethics-and-legalities-for-schools/>

Savjeti o uporabi usmene povijesti nalaze se na YouTubeu na adresi: https://youtu.be/fiyLiZb0Bm8?si=5HNBe9VBVgFuz_2d

Ovaj spori izvor izradila je Arhiva usmene povijesti East Midlands na Sveučilištu Leicester za projekt Slow Memory (<https://www.slowmemory.eu/>) u suradnji s profesoricom Natalie Braber na Sveučilištu Nottingham Trent.

Inovativni jezik: jezične prakse rudarskih zajednica kao kulturna baština

Uzorak: informacijski list

Iako u ovom trenutku postoji povećano zanimanje za jezične varijacije u East Midlandsu, nikada nije bilo komparativnog istraživanja govora u Ujedinjenom Kraljevstvu. Rudarstvo ugljena (i druge proizvodne industrije) uvijek su bile važne za gospodarstvo države gdje postoje zapisi o vađenju ugljena koji sežu stoljećima unatrag. Mnogi su ugljenokopi zatvoreni 80-ih, a s prestankom duboke eksploatacije ugljena mnoge su regije zbog toga ekonomski stradale.

Jezik kojim bi se rudar služio u ugljenokopu obično je bio vezan uz njega i tamo bi upotrebljavao riječi koje ne bi upotrebljavao kod kuće. Uporaba drugog jezika u ugljenokopima naglašavala je i osnaživala bratstvo koje je postojalo među rudarima. Ovaj će projekt spojiti riječi koje upotrebljavaju rudari diljem Ujedinjenog Kraljevstva i ispitati kako riječi mogu biti slične i različite u različitim regijama. Objedinit će svoje riječi, šale, priče i pjesme koje nestaju i pomoći potvrditi izuzetnu vitalnost dijalekta ovog kraja.

Kako bismo postigli ovaj cilj, mi ćemo:

- sastaviti zbirku snimaka rudara i bivših rudara kako bi ispitali upotrebu jezika ovih govornika
- napraviti pisani zapis audiosnimaka koji čine naš uzorak s popratnim jezičnim bilješkama za potrebe dijalekta i sociolingvističkog istraživanja.

Svaki intervju koji provedemo u sklopu ovog projekta **SNIMIT ĆE SE** i čuvati na siguran i odgovoran način. Od svakog volontera zatražit ćemo da potpiše obrazac suglasnosti prije bilo kakvog snimanja u kojem se navodi da su zadovoljni audiosnimkom i/ili pisanim zapisom njihovog intervjua koji će Sveučilište zadržati za potrebe istraživanja i za reprodukciju odgovarajućih dijelova u publikacijama i/ili prezentacijama i na internetskim stranicama. Neke ćemo sudionike također pitati jesu li suglasni s fotografiranjem u sklopu projekta. Po završetku snimanja volonteri će imati priliku poslušati svoje intervjue i podnijeti zahtjeve za cenzuru. Svaki se volonter u bilo kojem trenutku može povući iz studije i bez navođenja razloga.

Plan je ovaj rad objaviti u znanstvenim člancima i prezentaciji radova na nacionalnim i međunarodnim konferencijama koji bi mogao biti dio internetskih stranica i drugih društvenih medija. Nadalje, snimke intervjua u sklopu ovog projekta mogu se dodati sve većoj zbirci izvora koju čuva British Library, a gdje će biti dostupne istraživačima i neistraživačima.

Ako u bilo kojem trenutku imate pitanja, svakako kontaktirajte:

Profesoricu Natalie Braber – natalie.braber@ntu.ac.uk

Obrasca suglasnosti uzroka istraživanja

Inovativni jezik: jezične prakse rudarskih zajednica kao kulturna baština

Razumijem da će se ovaj projekt izvršavati u skladu s praksom Kodeksa etike istraživanja Sveučilišta Nottingham Trent koji se može vidjeti na: [navedite internetsku poveznicu].

Materijal prikupljen u sklopu ove studije bit će pohranjen na siguran način i u skladu sa Zakonom o zaštiti podataka iz 1998.

Pročitao/la sam i razumijem informacijski list koji sam dobio/la. Da Ne

Dobio/la sam priliku postavljati pitanja o projektu i na njih sam dobio/la zadovoljavajuće odgovore. Da Ne

Razumijem da se mogu povući iz studije u bilo kojem trenutku i bez navođenja razloga. Da Ne

Suglasan/a sam da se navedene snimke mogu upotrebljavati za potrebe ovog istraživanja. Da Ne

Slažem se da se kratki dijelovi navedenih snimaka mogu prepisati i upotrebljavati na akademskim konferencijama i publikacijama ili na internetskim stranicama. Da Ne

Slažem se da navedene snimke mogu biti katalogizirane u sklopu projekta i mogu se pojaviti u publikacijama ili na internetu. Da Ne

Ime [TISKANO]

Potpis

Datum